

वायुप्रदूषणसँग लड्न चीनले कृत्रिम वर्षा गराउने, बढ्दो धुवाँको कुहिरो घटाउन यस्तो प्रविधिको प्रयोग गर्न सुझाव

लुना लीन

निलो आकाश हेर्न लालायित चिनियाँ अधिकारीहरू वायुप्रदूषण नियन्त्रण गर्न धूमपान र घरबाहिर आगो बाल्न निषेध गरेर पनि असफल भएपछि कृत्रिम वर्षा प्रयोग गर्ने सोचमा छन् ।

बेइजिङ न्युजका अनुसार चाइना मेट्रोलोजिकल एडमिनिस्ट्रेसनले हालै जारी गरेको प्रतिवेदनमा सन् २०१५ मा चीनका स्थानीय मौसम कार्यालयहरू बाक्लो धुवाँले सहर ढाक्दा मौसममा फेरवदल गरि कृत्रिम वर्षा गराउन सफल हुनेमा आशावादी छन्।

यो प्रतिवेदन एअरबर्न पोलुसन प्रिभेन्सन एन्ड कन्ट्रोल एक्सन प्लानको कार्यान्वयन प्रस्ताव हो, जुन चीन सरकारको वायुप्रदूषणविरुद्धको उच्चस्तरीय अभियानको एउटा अंश हो । चीन सरकारले बिग्राँदै गएको वायुप्रदूषणसँग लड्न दुई वर्षमा १.७ ट्रिलियन युआन खर्च गर्ने योजना गत जुलाई अन्त्यमा सार्वजनिक गरेको थियो ।

विगत पाँच दशकयता चिनियाँ सहरमा नियमित देखिएको धुवाँको बाक्लो कुहिरोका कारण अधिकारीहरूले कृत्रिम वर्षाका बारेमा सोच्नु अचम्मलाग्दो विषय भने होइन । यस वर्षको सुरुमा लान्भाउ, चेङ्दु र बुहानका स्थानीय अधिकारीले वायुप्रदूषण नियन्त्रण आकस्मिक योजनामा धुवाँको कुहिरो हटाउन कृत्रिम वर्षालाई समावेश गरेका थिए ।

चिनियाँ अधिकारीले धुवाँको कुहिरो हटाउन मात्र होइन, आकाश सफा देखाउन धेरै अगाडिदेखि कृत्रिम वर्षा प्रयोग गर्दै आएको विश्वास गरिन्छ । सन् २००८ को अगस्टमा ओलम्पिकको उद्घाटनमा असर नपरोस् भनेर बेइजिङले कृत्रिम वर्षा विधि अपनायो । सन् २०१० मा वर्ल्ड एक्सपोको बेला पनि सांघाईको स्थानीय प्रशासनले वायुमण्डल स्वच्छ देखाउन कृत्रिम वर्षा गराएको थियो ।

तथ्यांकअनुसार सन् २००२ देखि सन् २०१२ सम्ममा चीनले देशभर करिब चार सय नव्वे अर्ब टन कृत्रिम वर्षा गराएको थियो । धुवाँको कुहिरो हटाउने प्रस्तावित योजनालाई केही विज्ञले निकै सावधानीका साथ स्वागत गरेका छन् ।

पिपुल्स डेलीलाई दिएको एक अन्तर्वार्तामा चीनको मेट्रोलोजी विभागका गाओ भेवलिनले वायुप्रदूषण कम गर्न कृत्रिम वर्षा सापेक्षित सफल माध्यम भएको बताएका छन् । यस्तै पेकिङ विश्वविद्यालयको कलेज अफ अर्बान एनड इन्भाइरोमेन्टल साइन्सका प्राध्यापक लिउ जुनफेडले चाइना डाइलगमा भनेका छन्, 'यसले कस्तो काम गर्छ, त्यो खर्च र कृत्रिम वर्षाको प्रभावमा निर्भर छ ।'

यद्यपि उनले थपे, 'धुवाँको कुहिरो हटाउन गराइने कृत्रिम वर्षाले बेइजिङको पानीको अभाव हटाउन सायदै सक्ला ।' सरकारी विज्ञ, वातावरण मन्त्रालयका निर्देशकले कृत्रिम वर्षा सानो उपायमात्र भएको बताए । 'जब धुवाँको मात्रा वायुमण्डलमा अत्यधिक हुन्छ, तब कृत्रिम वर्षा गम्भीर विरामीलाई दिएको आकस्मिक उपचारजस्तै हो', भि ग्वाडले भने, 'यसले अस्थायी रूपमा वायुप्रदूषण कम गर्छ । हामी धुवाँको कुहिरोबाट बाहिर निस्कन चाहन्छौं भने धेरै क्षेत्रमा काम गर्नुपर्छ', भिलाई उद्धृत गर्दै सिन्ट्वाले लेखेको छ ।

वायुप्रदूषण कम गर्न कृत्रिम वर्षाको प्रयोगमा प्रश्न पनि उठेको छ । 'विद्यमान मौसम परिवर्तन गर्ने प्रविधिबाट कृत्रिम वर्षा गराएर धुवाँको कुहिरो कम गर्न र वायुको गुणस्तर वृद्धि गर्न सकिँदैन', नेसनल कन्सल्टेसन एन्ड इभ्यालुएसन कमिटी फर वेदर मोडिफिकेसनका उपनिर्देशक होङ याङचाओले चाइना डाइलगमा भनेका छन् । होङका अनुसार कृत्रिम वर्षाभन्दा अगाडि जलवायुका केही विशेष आयाम, जस्तै उष्णता र आइस क्रिस्टल कन्सर्टेसन, पूरा हुनुपर्छ । 'धुवाँको कुहिरोमा यस्तो स्थिति हुँदैन', उनले भने ।